

נראה לי שכל הביטול המבצבץ במאמר
 רו של ד"ר גלבר לגבי פעילות הש"י
 והמסתערים בא להכשיר את הקרקע
 לסיכום במאמרו של ד"ר גלבר בו הוא
 חובש כתרם על ראשיהם של "קבוצה
 קטנה של קצינים יוצאי הצבא הבריטי
 שבאיחור רב השתלבו בו (בכנייתו של
 מערך המודיעין הצבאי) בתפקידי מפתח".
 והוא ממשיך "הם שהביאו אתם את תורת
 ההפעלה והארגון של המודיעין בצבא
 סדיר וכו'".

אני אהיה האחרון שאיננו מעריך את
 חלקם של אותם אלפי בחוויים שהתגייסו
 לצבא הבריטי לפי הוראת מוסדות היישוב
 בטרם מדינה. אולם, לעניות דעתי, ד"ר
 גלבר דוקא עושה להם עוול. האם כדי
 להאדיר את חלקם של "קבוצת קצינים
 יוצאי הצבא הבריטי" ורבים אחרים מחב-
 ריהם, שלקחו חלק פעיל במלחמת העצמ-
 אות, צריך לבטל את פעילות אנשי הש"י,
 ה"מסתערים", הסיירים ועוד, שפעלו
 בתנאי המחזרת של הימים ההם, שאני
 מעריך, שד"ר גלבר אינו מכיר? האם
 חמשת הכרכים, שכתב ד"ר גלבר על
 "תולדות ההתנדבות" (לצבא הבריטי),
 מקנים לו בקיאות כמה שאירע בארץ
 בשנים 1940-1948?
 היסטוריונים, היזהרו בכתיבתכם!

של אלוף (מיל') אברהם אדן (ברן) "עד
 דגל הריו".

(ד) ועוד — ד"ר גלבר קובע, כי "את
 ציר הפלישה הסורי זיהו עתה (15.5.48 —
 י"כ) בכטיחה (שפך הירדן לכינרת).
 כמי שמכיר היטב את האזור, לא הייתי
 מציע לגרוע שבאויבי לקבוע ציר פלישה
 באזור הזה.

אבל, למה לבוא ולקבוע, כי המסתער-
 בים "נחלו גם כשלונות. מסתערב אחד
 נמצא הרוג בין לוד ורמלה, ושניים אחרים
 נתפסו ביפו עוד באותו חודש", או לבוא
 ולקבוע כי "הניסיונות להפעיל מסתער-
 בים בימים הראשונים לאחר הפלישה, לא
 עלו יפה. שניים מאנשי היחידה שחדרו
 לעזה, נתפסו ב-22 במאי והוצאו להורג
 לאחר שהואשמו בהרעלת בארות" —
 האם יש לכנות ככישלון חיילים שנפלו
 בעת מילוי תפקידם? זוהי מסקנה אומללה
 ביותר, ובהחלט אינה הולמת אדם הנושא
 דרגת סגן אלוף (מיל')! זוהי פגיעה גסה
 ככבודם ובזכרם של ששה מסתערים
 שנתפסו והוצאו להורג בעת מילוי תפקי-
 דם, ועד היום לא זכו להיקבר בקבר
 ישראל!

איש ה"מסתערים" נתכבד להדליק
 משואה בהר הרצל בערב יום העצמאות
 תשמ"ד, ויש לראות בכך הערכה ותודה
 להישגי ה"מסתערים".

מצפון למלכיה וממזרח לגשר בנות יעקב
 והשמידום.

(ב) ב-7.5.48 הטלתי על שני מסתער-
 בים לחדור לסוריה ולהשיג מידע על
 ההכנות של צבא סוריה לפלישה. המסת-
 ערים הגיעו לקונייטרה, הפעם מתחזים
 כפליטים, אל ידידיהם שם מסוירים קוד-
 מים, ומשם הגיעו לרמשק. הם השיגו
 בדמשק אישור תנועה, חזרו לקונייטרה
 ושוטטו לאורך הגבול עם סוריה ולבנון
 והגיעו לביירות. שם נפגשו עם שני מסת-
 ערים נוספים שהגיעו כפליטים לאחר
 שחרור חיפה, ויחד הגיעו לרמשק וביקרו,
 בין השאר, בבסיס האימונים הצבאיים
 בקטנה.

ברשותם נמצאה מצלמת-מצית שמסר-
 תי בידם והם השתמשו בה לעת צורך.
 המסתערים חזרו למטה "יפתח" בראש
 פינה ב-13.5.48, דהיינו יומיים לפני
 הפלישה. מכאן לבוא ולטעון שהפלישה
 הייתה בלתי צפויה וכי "המודיעין נשען
 כמעט בלעדית על שידורי הרדיו הערבי...
 וכו' וכו'", זה ממש סילוף עובדות. (למי
 היה רדיו?)

(ג) גם על טענותיו של ד"ר גלבר על
 "העדר תודעה על סכנת פלישה" וקביעתו
 כי "בנגב לא חשבו להציב תצפיות על
 הצירים (צירי תנועה — י"כ) — לא נותר
 לי אלא להציע לו לקרוא בנושא זה בספרו

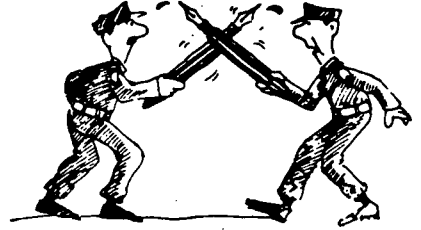
עוד בעקבות "הקמת המודיעין הצבאי"

סא"ל (מיל') ד"ר פנחס פיק

היות שד"ר גלבר עומד לפרסם כרך
 חמישי של הספר "תולדות ההתנדבות",
 ולבטח רצונו כי הספר יהיה נקי מהשמ-
 טות ואי-ידיוקים, הרי מן הראוי שלא
 יתעלם מהעובדה, כי בירושלים פעלה עד
 ל-14.5.48 "הרשת הצבאית (האנטי-בריי-
 טית) של הש"י". רשת זו הוקמה בקיץ
 1947 ע"י ד"ר שלהבת פריאר ("אורי"),
 אשר עוד לפני כן, כחייל בריטי, פעל רבות

בעמ' 20 נאמר: הש"י מילא פונקציה של
 איסוף ידיעות לצרכים פוליטיים יותר
 מאשר גרעין למערך של מודיעין צבאי.
 משפט זה אינו משקף את המצב כפי
 שהיה למעשה ב-1947-1948. נראה לי, כי
 מחבר המאמר טועה עקרונית, בהדגישו
 הדגשית יותר, כי "האיסוף שלו (של הש"י)
 התרכז כמעט אך ורק בסוכנים... ברובם
 ערבים... וכו'".

היות שנמנית עם מקימי חיל המו-
 דיעין ב-1948, קראתי בעניין את
 מאמרו של סא"ל (מיל') ד"ר יואב
 גלבר "הקמת המודיעין הצבאי"
 (מערכות 294-295, יולי 1984).
 כמה מהדברים שנאמרים במאמר
 עוררוני לתגובה.

זכרונותי האישיים על פעילות הרשת הצבאית פורסמו ב"עידן" 2, תשמ"ג, של "יד בן-צבי", עמ' 134-147. כן שרדו כמויות חומר צבאי בריטי מקורי (עותקים מיותרים של החומר ששוגר בשעתו אל מטה הש"י בת"א). ד"ר גלבר מוזמן לעיין בו כדי שיוכל לוודא למען מחקריו את קיומה של הרשת הצבאית, אף כי שמרה על סודיותה במשך 36 שנה.

מובן שנשאלת השאלה כיצב נוצל החומר, שנאסף לעתים תוך סיכון ניכר. בין החומר שנאסף: מקורות המים באזור תעלת סואץ ובסיני, תיק "מבצר אחרון פלסטין", שהוכן על-ידי הבריטים כשעמד רומל בשערי מצרים, בשנת 1942, תכניות של ביצורים, של מחנות, של תחנות שאיבה ושל מאגרי נפט, מפות של שדות תעופה בכל רחבי המזרח התיכון, מערכי הכוחות הבריטים באחזה עת, סקירות מודיעין סודיות ביותר (שהושגו ביום פרסומן) ועוד. לאור הידע שהצטבר במרוצי השנים מאז, ניתן לומר, כי מבחינת הצלחותיה, לא נפלה הרשת הצבאית של הש"י מגופי מקבילים, ותיקים הרבה יותר, במדינות אחרות. המודיעין הצבאי הבריטי, "ביטחון השדה" וגופי ביון אחרים, שפעלו בארץ, מעולם לא עלו על עקבות הרשת.

לארגון העלייה הבלתי-לגלית מאיטליה ולימים היה ראש הוועדה לאנגריה אטור מית. סייעו בידיו מתנדבים רבים, פרופ-סורים ואנשי משרד החוץ לעתיד. בין עוזריו היו גם יוצאי הצבא הבריטי, שהתמצאו בארגונו והתמחו בבעיות אסטרטגיות, וביניהם גם כותב השורות האלו. הרשת הצבאית של ירושלים חדרה גם לרבדים הגבוהים ביותר של המטה הבריטי, והעבירה לשימוש הש"י בתל-אביב כמויות אדירות של מסמכים, מפות, מכתבים, תזכירים, מדריכים, טבלות, ארגוניות וכו'. יש להניח, כי החומר הזה התעבר כבר לארכיון צה"ל. כן העבירה הרשת ידיעות שוטפות (לא מפי סוכנים ערבים!), והפיקה בקביעות סקירות צבאיות במגמה לאפשר מעקב אחר הכנות הבריטים לפנות את איי, נושא שהעסיק את מנהיגי היישוב.

מבצע "חורב": אולטימטום בריטי במונח הקלאסי – לא; איום להפעיל כוח נגד ישראל – כן

מרדכי גזית*

דצמבר 1948 לא נוסחו בצורת מסר אולטימטיווי קלאסי. המסר הבריטי לא כלל, למשל, תביעה מישראל להסיג את כוחותיה מסיני עד לשעה מסוימת דווקא. באיגרתה לארה"ב ניסחה בריטניה את איומה כלהלן: "היא (ממשלת בריטניה) מקווה שממשלת ארה"ב תוכל להפעיל השפעתה (to act upon) על היהודים בצורה כזו עד שלא יהיה צורך בפעולה צבאית (military action) ע"י הכוחות הבריטיים בשטח מצרים. בהתאם לחוזה שלנו עם מצרים. זאת ניתן להבטיח אם ייסוגו היהודים מיד משטח מצרים". מלות המפתח הן: "פעולה צבאית".

* מוותיקי הדיפלומטים במשרד החוץ.

ריקני בישראל באותם ימים, ג'יימס מקדונלד, שכתב בזיכרונותיו, שהאיגרת שהצטווה להעביר לממשלת ישראל הייתה למעשה אולטימטום (מקדונלד כתב: "הרהרתי בשאלה מה ישוב בן-גוריון לוואשינגטון. האם ידחה את התביעות הבריטיות – לבד מצורתן היו אלה אולטימטום – או האם יבחר במהלך המאורד בלתי פופולארי ויצווה על הכוחות הישראליים לסגת מאדמת מצרים?"). הרי השאלה אינה האם התקיימו באיומי בריטניה כל אותם התנאים המצדיקים בדרך כלל לכנות מסר בעל תוכן מסוים ממדינה אחת לרעותה בשם אולטימטום. שכן, כידוע, איומי בריטניה בסוף

כדי להבין מה ראה נתנאל לורך לטרוח כל כך הרבה (מערכות, 294-295, יולי 1984) כדי לשכנע, שבמבצע "חורב" לא הועבר אולטימטום בריטי לממשלת ישראל לאלצה לצוות על הנסיגה מסיני, צריך לעיין בספרו "קורות מלחמת העצמאות" (הוצאת מסדה, ת"א, תשי"ח), שבו קבע (עמ' 506), שהיה אולטימטום כזה. קביעה זו לא הייתה מדויקת כפשוטה ולכן מצא אולי עתה לנחוץ לתקן את אי הדיוק דאז. אם כך, חבל, שבמאמרו האחרון לא הזכיר חטאת נעורים זו. אלא שמאמרו החדש מרחיק לכת בכיוון ההפוך. הוא חולק על הנציג הדיפלומטי האמ-